

Skriftligt samfundsfag

Taksonomiske niveauer og begreber

Her kan du læse om de forskellige spørgeord, du kan møde i samfundsfag i skriftlige afleveringer, SRO, SRP osv.

Redegørelse

En redegørelse er en fokuseret gengivelse af noget, fx synspunkter i en tekst. Redegørelsen er styret af en problemstilling (et spørgsmål), der fortæller, hvad man skal fokusere på i besvarelsen. I redegørelsen *udvælger* man relevante tekstdele eller emner, som man gengiver, gerne suppleret med samfundsfaglige begreber.

Når man redegør for en tekst, må man gerne ændre på rækkefølgen i den oprindelige tekst. Redegørelsen skal være loyal over for den tekst, man redegør for, dvs. man må ikke diskutere eller vurdere den.

En typisk *fejl* i redegørelser er, at man kommer til at referere hele teksten i stedet for at fokusere på det vigtigste.

Sammenligning

I en sammenligning skal du pege på forskelle og ligheder mellem to eller flere tekster. Sammenligningen er styret af en problemstilling (et spørgsmål), der fortæller, hvad man skal fokusere på. I sammenligningen skal man være loyal over for teksterne, dvs. man må ikke diskutere eller vurdere dem. Man skal inddrage samfundsfaglig viden, begreber og/eller teorier i sammenligningen.

Sammenligningen kan bygges op som en *tværgående* sammenligning, hvor man fokuserer på bestemte begreber og/eller teorier på tværs af teksterne. Man kan også vælge at tage udgangspunkt i én af teksterne, som man behandler mere dybdegående med inddragelse af begreber, viden og teori, og herefter relatere de andre tekster.

Lav altid en *konklusion* sidst i sammenligningen, hvor du svarer på problemstillingen.

Undersøgelse

I en undersøgelse beskæftiger man sig med et bestemt materiale, fx tabeller, figurer eller tekster. Undersøgelsen tager udgangspunkt i en problemstilling (et spørgsmål), som angiver, hvad man skal fokusere på. En undersøgelse går ud på at sortere og lave nedslag i materialet og derved udlede bestemte pointer. I undersøgelsen skal man inddrage faglig viden og begreber.

Det er vigtigt, at man skaber sig et overblik over materialet, så man får forståelse for sammenhænge mellem de forskellige dele. Det er også vigtigt, at man *dokumenterer* sine pointer ved at inddrage konkrete tal eller udsagn fra materialet. Hvis du fx skal undersøge udviklingen i danskernes holdninger til EU ud fra en række tabeller og figurer, skal du nævne konkrete tal (fx forskelle i procentpoint), der siger noget om udviklingen.

Vær opmærksom på forskellen mellem "procent" og "procentpoint". Hvis en tabel viser, at tilslutningen til Dansk Folkeparti er vokset fra 11 % til 16 %, siger man, at tilslutningen er vokset med 5 procentpoint (ikke procent).

Lav altid en *konklusion* sidst i undersøgelsen, hvor du svarer på problemstillingen.

Diskussion

I en diskussion præsenterer man forskellige synspunkter, holder dem op mod hinanden og afvejer eller afprøver dem. Diskussionen tager udgangspunkt i en problemstilling (et spørgsmål).

En diskussion starter typiske med, at man præsenterer nogle af synspunkterne i en tekst. Herefter argumenterer man for og imod disse synspunkter ved at inddrage andet tekstmateriale, faglig viden, begreber og teori.

En typisk fejl i en diskussion er, at man kommer med udokumenterede eller kategoriske påstande, fx "Indvandrere er kriminelle" eller "Dansk Folkepartis vælgere har ingen uddannelse". Diskussionen skal være *saglig*, det vil sige at man skal begrunde de synspunkter, man fremfører. Man skal også sørge for at være nuanceret og ikke låse sig fast på bestemte synspunkter.

Hvis diskussionen optræder i et eksamenssæt fra skriftlig eksamen som den sidste af to delopgaver, er det en stor fordel at inddrage dele af materialet fra den første delopgave (undersøgelse/sammenligning), som omhandler det samme emne.

Afslut altid diskussionen med en *konklusion*, hvor du svarer på problemstillingen på en nuanceret måde ved at afveje de forskellige argumenter mod hinanden.

Vurdering

I en vurdering diskuterer man en problemstilling (et spørgsmål) og tager stilling til den. Vurderingen minder om en diskussion, da man ligesom i diskussionen skal præsentere forskellige faglige argumenter, men i en vurdering lægger man mere vægt på at tage stilling. Argumenterne finder man typisk i et bilagsmateriale og ved at inddrage viden, begreber og teori fra undervisningen.

En vurdering kræver ofte, at man har en standard – eller et sæt af kriterier, at vurdere ud fra. Hvis man fx skal vurdere, om EU er blevet mere demokratisk med de seneste traktatændringer, kan det være en fordel at inddrage en standard for, hvad "demokratisk" er – eksempelvis Robert A. Dahls kriterier.

Opgavetyper i de skriftlige opgaver i samfundsfag A på stx

Til skriftlig studentereksamen findes mange forskellige opgavetyper. Nogle af dem, *sammenligning*, *undersøgelse* og *diskussion*, er gennemgået ovenfor. Der findes også en række andre opgavetyper, som præsenteres hér:

Argumentér

I en argumentationsopgave skal man argumentere for eller imod et synspunkt, som typisk præsenteres i et kort citat. Man skal påtage sig rollen som debattør, dvs. man skal lade som om man er fx SF'er, DF'er,

idealist eller keynesianer og argumentere ud fra denne rolle. Man starter med kort at præsentere det synspunkt, man skal argumentere for eller imod, og herefter følger argumentationen.

Argumentationen skal være faglig, dvs. man skal inddrage viden, begreber og/eller teori fra undervisningen. Man skal ikke redegøre for viden, begreber og/eller teori, men *anvende* dem i sin argumentation.

Opstil hypoteser

En hypotese er en foreslået forklaring på et fænomen. I en hypoteseopgave skal man opstille en hypotese, som skal understøttes af en faglig begrundelse. Hypotesen skal udledes af et materiale, som kan være en tabel, en figur el.lign. For eksempel kan man blive bedt om at opstille hypoteser, der kan forklare forskellige befolkningsgruppers partivalg, og materialet kan i dette tilfælde være en tabel over sammenhænge mellem partivalg og alder, erhverv, socialgruppe, indkomst mv.

Hypoteserne skal være korte (1-2 sætninger), og de skal både rumme en beskrivelse af det fænomen, der skal forklares, og en forklaring på fænomenet. Når man har skrevet hypotesen, begrundes den fagligt, vha. begreber, teori og viden fra undervisningen. Det er vigtigt at *adskille* hypotesen fra den faglige begrundelse, så læseren kan se, hvad der er hvad.

I nogle tilfælde går hypoteserne ud på at foreslå konsekvenser af de tendenser, der findes i et materiale. Her skal hypoteserne indeholde en kort beskrivelse af en tendens og et bud på, hvilke konsekvenser, tendensen har. Ligesom ovenfor skal hypotesen understøttes af en faglig begrundelse.

Angiv og dokumenter

I nogle opgaver bliver man bedt om at "angive og dokumentere", fx "Angiv og dokumentér mindst tre sikkerhedspolitiske prioriteringer, der kan udledes af tabel 3 og tabel 4."

Når man *angiver*, skal man ikke komme med lange forklaringer og begrundelser, men blot lave korte angivelser af det, der spørges om.

Når man *dokumenterer*, skal man pege på tal, sammenhænge el.lign., der kan dokumentere det, man har angivet.

Beregn

I beregningsopgaver får du typisk en tabel med tal, som du skal lave beregninger ud fra. Beregningerne skal ofte bruges til tydeliggøre en udviklingstendens.

Beregningsopgaver indeholder ofte absolutte tal, som du kan omregne til indekstal, procentvise andele el.lign. Beregningerne skal gøre det lettere at drage nogle konklusioner ud fra materialet. For eksempel kan en opgørelse over BRIC-landenes vækst i BNP i de nationale valutaer, ikke bruges til så meget uden beregninger. Opgørelsen bliver først brugbar, når man udregner indekstal eller vækst i procent. Du bør ikke udregne *både* indekstal og vækstrater. Vælg én af beregningstyperne, så opgaven ikke bliver for tidskrævende.

Skriv ikke alle udregningerne i besvarelsen af opgaven, men kun resultaterne. Stil dem gerne op i en tabel, så de bliver mere overskuelige. Husk at skrive i tabellens overskrift, hvad det er for tal, du har beregnet. Husk også at afrunde til et relevant antal decimaler.

Når man beregner *indekstal*, tager man et bestemt udgangspunkt, fx et lands BNP i 2007. Udgangspunktet kaldes *referenceværdien*. Referenceværdien får indekstallet 100. De andre indekstal beregnes som forholdstal med referenceværdien i nævneren og de øvrige tal i tælleren, ganget med 100, fx:

Indekstal for Ruslands BNP i 2008 med 2007 som referenceværdi = _____

Opstil en model

En model er en forenklet beskrivelse af nogle sammenhænge i virkeligheden. Modellen skal typisk vise, hvilke variable der er årsag til eller konsekvenser af noget, fx "Opstil en model der kan forklare kriminalitet blandt unge andengenerationsindvandrere. Modellen skal indeholde forskellige baggrundsvariable og ledsages af en faglig begrundelse."

Det er ofte en fordel at opstille modellen, så variablene (det, der skal forklares, samt årsager/konsekvenser) tegnes i kasser. Mellem kasserne tegnes pile, så man kan se, hvad der påvirker hvad. Man kan skelne mellem forskellige grader af påvirkning ved at tegne pilene stiplede, normale eller fede.

Modellen skal altid ledsages af en faglig begrundelse, hvor man begrunder, hvorfor man har stillet modellen op, som man har. Du finder stof til den faglige begrundelse i bilagsmaterialet og/eller i materiale fra undervisningen.

Skriv et notat

I notatopgaven skal man leve sig ind i rollen som en bestemt afsender, fx en politisk eller økonomisk rådgiver, der skriver til en bestemt afsender, fx en minister eller partileder.

I notatet skal man rådgive modtageren i forhold til en bestemt problemstilling, fx "Du er politisk rådgiver for Enhedslistens Johanne Schmidt-Nielsen. Skriv et notat, der forbereder Johanne Schmidt-Nielsen til at møde Dansk Folkepartis Kristian Thulesen Dahl i en TV-debat; notatet skal sætte Johanne Schmidt-Nielsen i stand til at argumentere imod Kristian Thulesen Dahls synspunkter i bilag A3."

Selv om du spiller en rolle, skal du være saglig og undlade personligt ladede kommentarer om politiske modstandere.

Notatet skal indeholde:

- En eller flere strategier eller løsningsforslag
- En faglig argumentation, hvor fordele og ulemper af strategierne eller løsningsforslagene præsenteres. I denne del af opgaven skal du inddrage begreber, viden og teori fra undervisningen samt fra den foregående delopgave
- En konklusion, hvor du anbefaler en bestemt strategi eller et bestemt løsningsforslag og begrunder valget.

En typisk *fejl* i notatopgaver er, at man kommer til at *diskutere* i stedet for at *rådgive*. I stedet for at opstille forskellige strategier, Johanne Schmidt-Nielsen fx kan bruge i Tv-debatten, argumenterer man som om man er Johanne Schmidt-Nielsen, der er i gang med debatten med Kristian Thulesen Dahl. Man skal i stedet se

debatten mere "fra oven" og komme med forskellige bud på, hvad Johanne Schmidt-Nielsen kan lægge vægt på i debatten og begrunde disse forskellige bud fagligt.

I eksamenssæt til skriftlig eksamen optræder notatet som den sidste af to delopgaver. Det er derfor en stor fordel at inddrage dele af materialet fra den første delopgave (undersøgelse/sammenligning), som omhandler det samme emne.